

Vi behöver en ny syndabekännelse.

Ungdomarna i biosalongen gapskrattade oförstående när prästen i Såsom i himlen våndades med sin stränge Gud. De upplevde honom komisk. Jag insåg hur djupgående värderingsförskjutningarna är i vår tid. Bara den som mött fruktan för en sträng Gud kan förstå prästerna i Såsom i himlen och Fanny och Alexander.

En existensiell syndaångest har präglat generationers relation till Gud. De har fostrats i en anda av Luthers kamp för att bli viss om Guds nåd och Olaus Petri självutplåelse i "Jag fattig, syndig människa...".

Vi tror på Gud tror på ett annat sätt idag. 82 % av folket i Sverige tror att tillvaron rymmer mer än vad vetenskapen kan förklara. Drygt 40 % har någon gång haft en plötslig upplevelse av klarsyn eller ett överjordiskt inre lugn. 7 % har hört Guds röst. 7 % har sett en ängel. 65 % av ungdomarna tror på själens återfödelse i en ny kropp, reinkarnationen.

Andliga upplevelser är alltså mer vanliga än vi tror. Tron på evig frid och glädje har kommit att ersätta syndaångesten. Att detta inte diskuteras mera beror bl a på att vi inte vågar tala om sådana upplevelser av rädsla för att betraktas som tokiga. Vi har inte ens i kyrkan en kultur av öppenhet för de andliga erfarenheterna hos dem som sökt sig dit. Människors andliga erfarenheter förpassas ut i tystnaden.

Idag känner människor inte längre skuld på det sätt som syndabekännelserna ger ord för. Därför skrattade ungdomarna. Centrum för samtidsanalys gjorde nyligen tillsammans med Magasinet Existera en undersökning av vilka känslor av skuld och skam som finns i folket i Sverige. Undersökningen omfattar 1215 respondenter från 16 år till 85+. Undersökningen visar på den förskjutning av grundläggande värderingar som jag upplevde i biosalongen.

Skuldkänslorna idag har ett samband med tidsbrist. Hälften av dem vi tillfrågat känner skuld för sin brist på tid. Vi ägnar inte våra barn den tid vi känner att vi borde och vi engagerar oss inte tillräckligt i dem. Bristande tålamod och ilska växer ur denna känsla och fyller på med nya skuldkänslor. En äldre generation har liknande skuldkänslor på grund av tidsbrist i relation till barnbarnen.

Fler känner skuld för att de träffar vännerna för sällan eller hör av sig till dem för lite än de har skuldkänslor för att de träffar sina föräldrar för lite. Genomgående känner kvinnor mer skuld än män och akademiker mer skuld än grundskoleutbildade.

Det är alltså inte i första hand inom det sexualmoraliska området vi känner skuld. Exempelvis känner bara knappt hälften av kvinnorna och en dryg tredjedel av männen skuld om de varit otrogna. Andelen som skäms över detta är ungefär 20 %.

Skamkänslorna bottnar idag i omsorg om fasaden. Om vi krockar på en parkeringsplats eller snattar i en affär känner vi inte skuld och vi skäms bara om vi blir upptäckta. Men då skäms de flesta, 80 %. Vi skäms i en fallande skala över att vi har det stökigt hemma när vi får ett oväntat besök (50%), att vi har förutfattade meningar, att vi inte behandlar alla lika, att vi har en vanskött trädgård, att vi inte har så bra ekonomi som vi önskar, att vi inte kan dölja våra sympatier och antipatier eller att vi har för få vänner. Många skäms för att de är för tjocka, är i dålig fysisk form, lätt får gaser i magen, inte ser bra ut, rodnar lätt, har lätt att få dålig andedräkt eller svettas mycket. Ungdomar skäms mer än äldre för sitt utseende.

Vår tids psalmförfattare har intuitivt fångat upp paradigmskiftet. "Du vet väl om att du är värdefull, att du är viktig här och nu, att du är älskad för din egen skull för ingen annan är som du" (Sv Ps 791) ger på ett genialt sätt ord för en utseendefixerad skamkänsla.

"Alla har brått, ingen har tid, alla har sitt att göra. - - - Gud har ju tid. Evighet, ja, tid till att lyssna stilla..." (Sv Ps 255) är en nyskriven psalm som fångar upp vår tids skuldkänsla på grund av tidsbrist. Mot vår brist på tid ställs Guds evighet som en positiv egenskap. Guds förlåtande barmhärtighet är i dag inte lika viktig som Guds oändliga tillgång till tid.

En ny syndabekännelse som uttrycker ångesten idag skulle kunna låta så här ”Jag stressad, splittrad människa, som inte hinner allt det jag vill, och som känner skuld för att jag inte ger den tid jag borde till mina barn, vänner och föräldrar, jag anropar dig, evighetens och tidlöshetens kärleksfulle och barmhärtige Gud, att du lyfter av min börda och ger mig frid...”.

Bengt Wadensjö